

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการบ้านเด็กของโรงเรียนดอยเวียงผาบ้านพญาทอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนดอยเวียงผาบ้านพญาทอง ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่สรวย และศึกษานิเทศก์ฝ่ายบริการการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย นักเรียนบ้านเด็ก ผู้ปกครองนักเรียนบ้านเด็ก ในช่วงปีการศึกษา 2542 จำนวน 138 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินโครงการบ้านเด็กของโรงเรียนดอยเวียงผาบ้านพญาทอง ตามรูปแบบการประเมิน CIPP Model ที่มุ่งประเมินด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ได้รับแบบสอบถามคืนจากประชากรทั้งหมด นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ ร้อยละแล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักเรียนมากที่สุด รองลงมาเป็นผู้ปกครองนักเรียน ครูผู้สอนและศึกษานิเทศก์ตามลำดับ ในส่วนสถานภาพของครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนส่วนใหญ่แต่งงานแล้วและระยะเวลาในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนมากที่สุด 1 – 2 ปีและอายุราชการของครูส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 1 – 2 ปี ส่วนระยะทางจากบ้านนักเรียนถึงโรงเรียนพบว่าส่วนมากอยู่ห่างจากโรงเรียนมากกว่า 7 กิโลเมตรขึ้นไป ในด้านสภาพแวดล้อม รายการปฏิบัติที่กลุ่มประชากร ได้ให้ความเห็นตรงกันมากที่สุดคือโรงเรียนได้ประชุมชี้แจงเป้าหมายของโครงการบ้านเด็กให้แก่ครู นักเรียนและผู้ปกครอง โรงเรียนได้จัดทำโครงการบ้านเด็กให้มีรูปแบบในการดำเนินงานที่เอื้อต่อเด็กด้วยโอกาสตามหย่อมบ้านในเขตบริการของโรงเรียน และโรงเรียนกำหนดเป้าหมายของโครงการบ้านเด็กอย่างชัดเจน ในรายการที่ไม่แน่ใจ คือ โรงเรียนขอการสนับสนุนจากหน่วยงานภาค เอกชน โครงการบ้านเด็กได้สำรวจความเหมาะสมในการดำเนินงานของโครงการฯ ทุกปีการศึกษาส่วนที่ไม่ปฏิบัติคือโรงเรียนได้ขอจัดตั้งงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงาน ต้นสังกัด

ส่วนด้านปัจจัย พบว่าได้ปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ โรงเรียนได้สร้างโรงเรือนเลี้ยงสัตว์เพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมของโครงการบ้านเด็ก โรงเรียนเตรียมพื้นที่ทำการเกษตรและฝึกกิจกรรมอย่างเหมาะสม โรงเรียนได้กำหนดหน้าที่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการบ้านเด็ก โรงเรียนได้จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ในการดำเนินงานตามโครงการบ้านเด็ก โรงเรียนได้ขอความร่วมมือในการดำเนินงานของโครงการบ้านเด็กกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โรงเรียนได้จัดสร้างบ้านเด็กเพียงพอที่จะรองรับนักเรียนตามหย่อมบ้านในเขตบริการ ส่วนรายการที่ไม่แน่ใจคือ โรงเรียนได้จัดครูรับผิดชอบโครงการบ้านเด็กตามความถนัด โครงการบ้านเด็กได้กำหนดคุณสมบัติของครูที่ปรึกษาบ้านเด็ก และโรงเรียนได้ปรับวิธีการดำเนินการตามโครงการบ้านเด็กให้เหมาะสมกับระเบียบของทางราชการ ในรายการที่ไม่ปฏิบัติคือ โรงเรียนได้ให้สวัสดิการที่เหมาะสมกับสภาพการทำงานของครูที่ปรึกษา โรงเรียนได้สำรวจความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ ของผู้ประกอบการ ตามลำดับ

สำหรับด้านกระบวนการ พบว่าได้ปฏิบัติในเรื่อง ต่าง ๆ ดังนี้ โครงการบ้านเด็กจัดกิจกรรมออกกำลังกายให้กับนักเรียนบ้านเด็ก นักเรียนบ้านเด็กได้ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ บริโภค โรงเรียนจัดปฐมนิเทศและผู้ปกครองเกี่ยวกับบ้านเด็ก โครงการบ้านเด็กจัดกิจกรรมฝึกให้นักเรียนได้ปกครองตนเอง เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย และนักเรียนบ้านเด็กประชุมวางแผนปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำ ส่วนรายการที่ไม่แน่ใจคือ โรงเรียนได้จัดประชุมร่วมกับหน่วยงานระดับอำเภอและจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับโครงการบ้านเด็ก โรงเรียนได้รายงานผลการดำเนินงานของโครงการบ้านเด็กกับหน่วยงานระดับสูงขึ้นไปอย่างสม่ำเสมอ ในรายการที่ไม่ปฏิบัติคือ ผู้บริหารระดับอำเภอ ระดับจังหวัดออกนิเทศ ตรวจสอบโครงการบ้านเด็ก และครูที่ปรึกษาเยี่ยมบ้านนักเรียนบ้านเด็กตามหย่อมบ้านอย่างทั่วถึง

ในขณะที่ด้านผลผลิต พบว่าได้ปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ โครงการบ้านเด็กฝึกนักเรียนให้นำความรู้จากวิถีชีวิตในโรงเรียนไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันโครงการบ้านเด็กฝึกนักเรียนบ้านเด็กให้มีความขยันหมั่นเพียร อดทนและมีระเบียบวินัย โครงการบ้านเด็กฝึกนักเรียนบ้านเด็กให้รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และโครงการบ้านเด็กฝึกทักษะและความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ให้กับนักเรียนบ้านเด็ก ในส่วน รายการที่ไม่แน่ใจคือ โครงการบ้านเด็กเปิดโอกาสให้กับเด็กในเขตบริการได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึง โครงการบ้านเด็กส่งเสริมให้มีผลผลิตทางการเกษตรเพียงพอต่อการบริโภคภายในบ้านพัก และรายการที่ไม่ปฏิบัติคือ โครงการบ้านเด็กช่วยเหลือผู้ประกอบการของนักเรียนที่มีฐานะยากจน

ส่วนปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความเห็นว่าในอนาคตคิดว่าโครงการบ้านเด็กของโรงเรียนดอยเวียงผาบ้านพญากอง สามารถที่จะดำเนินต่อไปได้มากที่สุดโดยให้เหตุผลสรุปรวมคือ โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ผู้ปกครองมีความต้องการให้ นักเรียนมาพักอยู่ในโรงเรียน เพราะเห็นว่าครูสามารถดูแลและจัดการศึกษาได้ดี ทั้งจำนวนเด็กที่ยังไม่ได้เข้าเรียนตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ตามหอพักในเขตบริการยังมีอีกมาก และโรงเรียนมีบุคลากรที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ประกอบกับมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการจัดโครงการบ้านเด็ก เพื่อให้เด็กกลุ่มด้อยโอกาสได้เข้าเรียน อย่างทั่วถึง

สิ่งที่โครงการบ้านเด็กต้องการมากที่สุด เพื่อให้โครงการฯ สามารถดำเนินการอยู่ได้สรุปรวมแต่ละด้านคือ ด้านงบประมาณรัฐควรสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอต่อการบริหารโครงการฯ และควรสนับสนุนงบประมาณเป็นรายหัวมีการกำหนดแนวปฏิบัติทางการเงินที่แตกต่างจากโรงเรียนปกติ ควรใช้งบประมาณในหมวดเงินอุดหนุน เพราะสะดวกและไม่ยุ่งยากในการบริหารจัดการ ส่วนด้านบุคลากร ควรเพิ่มบุคลากรทางด้านวิชาชีพ เช่น เกษตร ช่าง ดนตรี โดยอาจใช้รูปแบบอัตราจ้าง และควรเพิ่มครูดูแลบ้านเด็ก มีการกำหนดคุณลักษณะของบุคลากรที่จะมาปฏิบัติงานในโครงการฯ ร่วมกันระหว่างผู้บริหารระดับโรงเรียน อำเภอ จังหวัด รวมทั้ง จัดสวัสดิการให้กับครูอย่างเหมาะสม เนื่องจากต้องดูแลนักเรียนในปกครองตลอดวัน สำหรับด้านวัสดุ ครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้าง ควรสร้างบ้านพัก อาคารประกอบการ รวมทั้งห้องน้ำครูและนักเรียนให้เพียงพอและเป็นสัดส่วน จัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ทางด้านเกษตรให้เพียงพอต่อการทำงาน และในด้านการจัดการ ควรที่จะมีครูแม่บ้านและผู้ช่วยในการดูแลบ้านเด็กโดยตรง และมีการกำหนดระเบียบที่เกี่ยวข้องให้สะดวกคล่องตัวและสอดคล้องกับการจัดโครงการลักษณะพิเศษ

ในประเด็นที่ว่า ผู้ปฏิบัติงานในโครงการบ้านเด็กมีภาระการทำงานและมีผลงานมากกว่าปกติหรือไม่ สรุปความคิดเห็นเป็นภาพรวมคือ ครูมีภาระงานมากแต่สวัสดิการที่ได้รับน้อยไม่สอดคล้องกับลักษณะการทำงาน ควรแก้ไขค่าการเลื่อนขั้นเงินเดือนกรณีพิเศษ ค่าทำงานล่วงเวลาและการประกันชีวิตให้กับครู ครูมีผลงานมากกว่าครูที่สอนตามปกติ ผู้บริหารและครูในโครงการควรมีการประเมินที่แตกต่างจากการประเมินโรงเรียนปกติ

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ สรุปเป็นภาพรวมคือ โรงเรียนควรจัดให้มีบกลงเพื่อให้นักเรียนยืมสำรองเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว เช่น ค่ารถกลับบ้าน ค่าของใช้ส่วนตัวเพราะจะได้ไม่รบกวนครูที่ปรึกษา โรงเรียนควรมีการปรับปรุงกฎระเบียบให้มีความชัดเจนในการปฏิบัติสำหรับ

นักเรียนบ้านเด็ก และควรมีการจัดวิชาชีฟให้กับเด็กนักเรียนทำในตอนเย็นหรือวันเสาร์ – วันอาทิตย์ เพื่อจะมีรายได้และสามารถนำไปประกอบอาชีพหลังจากจบโรงเรียนไปแล้ว โครงการบ้านเด็กเป็นโครงการที่ดี สามารถเป็นแบบอย่างให้กับโรงเรียนอื่น ๆ ที่จัดโครงการฯ ลักษณะเดียวกันมาศึกษาดูงานและควรมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในระดับจังหวัด หรือระดับเขตพื้นที่การศึกษาว่าควรดำเนินการตามโครงการอย่างไร

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการประเมินผลโครงการบ้านเด็กของโรงเรียนดอยเวียงผาบ้านพญาทอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ในด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต สรุปผลการประเมินโครงการบ้านเด็กของโรงเรียนดอยเวียงผาบ้านพญาทอง มีประเด็นน่าสนใจสมควรนำมาอภิปรายตามลำดับดังนี้

ในเรื่องของสถานภาพทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม มีประเด็นน่าสนใจคือ ครูที่มาปฏิบัติงานใน โรงเรียนส่วนใหญ่มีครอบครัวแล้ว ซึ่งโรงเรียนที่มีโครงการบ้านเด็ก ควรที่จะมีสถานภาพโสด เพราะต้องมีเวลาทำงานที่เสียสละเวลาดูแลเด็กนักเรียนในบ้านพัก ครูส่วนใหญ่มีอายุราชการและเวลาทำงานอยู่ในโรงเรียน 1-2 ปี คุณสมบัติที่ดีของครูที่บรรจุเข้ารับราชการใหม่ จะมีความกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นและอุดมการณ์สูง แต่จะมีจุดอ่อนคือขาดประสบการณ์ในการทำงานผู้บริหารจะต้องให้ความช่วยเหลือโดยการนิเทศให้คำปรึกษา สร้างเสริมประสบการณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงานของโครงการบ้านเด็ก

ด้านสภาพแวดล้อมพบว่าในภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าได้มีการปฏิบัติงาน แสดงถึงการดำเนินงานของโครงการบ้านเด็ก ดำเนินงานได้ดีการประชุมชี้แจงเป้าหมายของโครงการบ้านเด็กให้แก่ทุกฝ่ายได้รับทราบร่วมกัน ทำให้ทุกฝ่ายมองเห็นเป้าหมายร่วมกัน ทำให้เกิดความชัดเจนในการวางแผนปฏิบัติเพื่อให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของโครงการฯ และโครงการบ้านเด็กมีรูปแบบในการดำเนินงานที่เอื้อต่อเด็กด้อยโอกาสตามหย่อมบ้านในเขตบริการ คือผู้ปกครองที่มีฐานะยากจนสามารถที่จะส่งลูกเข้าเรียนได้โดยไม่จำเป็นต้องส่งลูกไปเรียนในโรงเรียนพื้นที่ราบ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง ในประเด็นที่ไม่แน่ใจคือ โรงเรียนขอการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชน โรงเรียนยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในด้านขอความช่วยเหลือ ด้านการประชาสัมพันธ์เพราะยังยึดติดกับระบบราชการ และหวังให้ภาครัฐเข้าช่วยเหลือมากเกินไป ซึ่งข้อเท็จจริงได้รับการช่วยเหลือด้านงบประมาณจากภาครัฐยังไม่เพียงพอ

และประเด็นนี้สอดคล้องกับรายการที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าโรงเรียนไม่ได้ขอจัดตั้งงบประมาณสนับสนุนจากต้นสังกัด ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าทางโรงเรียนได้ ละเลยหรือไม่ ได้ให้ความสำคัญกับการขอจัดตั้งงบประมาณซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการที่จะทำให้โครงการฯ บรรลุจุดมุ่งหมาย หรืออาจเป็นเพราะระบบราชการจะเป็นการจัดสรรจากระดับบน ลงล่าง เมื่อทำงานงบประมาณเสนอไปแล้วไม่ได้รับการตอบสนองเท่าที่ควร หรืออาจมีจุดบกพร่องในการประสานงานกับหน่วยงานระดับอำเภอ และจังหวัดประกอบกับสภาพแวดล้อมหรือบริบทไม่เอื้ออำนวยต่อความสนใจของผู้บริหารระดับเหนือขึ้นไป

ด้านปัจจัยพบว่าในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เห็นว่า มีการปฏิบัติงานแสดงถึงการดำเนินงานของโครงการบ้านเด็กในด้านปัจจัยดำเนินการได้ดี มีประเด็นที่น่าสนใจคือ โรงเรียนได้สร้างโรงเรียนเลี้ยงสัตว์และเตรียมพื้นที่ทำการเกษตร วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ในการดำเนินงานตามโครงการอย่างเหมาะสมซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการจัดโครงการบ้านเด็กแบบพึ่งตนเอง นักเรียนที่เข้ามาอยู่ในบ้านเด็กต้องสามารถยังชีพโดยการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคซึ่งสอดคล้องกับสุนทร สุนันท์ชัย (2530, หน้า 86 - 103) ได้เสนอแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาเพื่อพึ่งตนเองว่า เนื่องจากชนบทประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก การทำโครงการเกษตรจึงมีส่วนสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อพึ่งตนเองตั้งแต่การปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อการบริโภคในครัวเรือนและใช้ในโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน ตลอดจนพืชผักที่ปลูกเพื่อแลกเปลี่ยนในชุมชน และในสวนบุคลากรผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการกำหนดหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการบ้านเด็กที่ชัดเจน ยังมีประเด็นที่น่าสนใจที่มีความเห็นในส่วนของผู้ปกครองนักเรียนแตกต่างกันกลุ่มประชากรอื่นๆ คือ โรงเรียนได้จัดสร้างบ้านพักเพียงพอที่จะรองรับนักเรียนตามหย่อมบ้านในเขตบริการ ผู้ปกครองมีความเห็นว่าไม่แน่ใจมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ายังไม่มีความมั่นใจว่าบ้านพักจะเพียงพอกับจำนวนนักเรียน อาจเป็นไปได้ว่าผู้ปกครองต้องการที่จะนำลูกเข้ามาเรียน แต่ทางโรงเรียนไม่สามารถรองรับได้เพราะมีข้อจำกัดด้านอื่น หรืออาจเห็นว่ายังมีเด็กตามหย่อมบ้านต่างๆ ที่ยังไม่ได้เข้าเรียนอีกเป็นจำนวนมากหากมาทั้งหมดบ้านพักคงไม่เพียงพอ

ในประเด็นที่ไม่แน่ใจคือ โรงเรียนได้จัดประชุมร่วมกับหน่วยงานระดับอำเภอและจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับโครงการบ้านเด็กและโรงเรียนได้รายงานผลการดำเนินงานของโครงการบ้านเด็กให้กับหน่วยงานระดับสูงขึ้นไปอย่างสม่ำเสมอ แสดงให้เห็นว่าถึงแม้ในระดับโรงเรียนจะมีการประชุมชี้แจงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในโรงเรียนได้รับทราบ แต่หากในระดับอำเภอและจังหวัดยังไม่มีการประชุมร่วมกันกับทางโรงเรียน ก็จะไม่ทราบ

ข้อมูลของผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ และทางโรงเรียนอาจไม่ได้รายงานผลการดำเนินการให้ทราบทุกระยะจึงทำให้โครงการบ้านเด็กไม่ได้รับการดูแลจากระดับจังหวัดเท่าที่ควรส่งผลให้ไม่เกิดการออกนิเทศ ตรวจเยี่ยมโครงการฯ เท่าที่ควร และในด้านที่ไม่ปฏิบัติ ส่วนผู้ปกครองเห็นว่าครูยังออกเยี่ยมบ้านนักเรียนยังไม่ทั่วถึง อาจเป็นไปได้ว่าครูที่ปรึกษาส่วนใหญ่เป็นครูผู้หญิง ไม่สะดวกกับการที่จะต้องออกเยี่ยมบ้านนักเรียนซึ่งส่วนมากจะอยู่ห่างจากโรงเรียนมากกว่า 7 กิโลเมตรขึ้นไปและเป็นหย่อมบ้าน พื้นที่บนเขา การเดินทางลำบากและไม่ปลอดภัย

ด้านกระบวนการ พบว่าในภาพรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เห็นว่ามีการปฏิบัติแสดงว่าการดำเนินงานโครงการบ้านเด็ก ด้านกระบวนการดำเนินการได้ดี มีประเด็นที่น่าสนใจ คือโครงการบ้านเด็กจัดกิจกรรมการออกกำลังกายให้นักเรียนบ้านเด็กซึ่งกิจกรรมการออกกำลังกาย ทางโครงการได้กำหนดตารางปฏิบัติเป็นภารกิจประจำวัน ตอนเช้าและตอนเย็นหลังเลิกเรียนเมื่อดูแลแปลงเกษตรแล้ว นักเรียนก็จะมาฝึกซ้อมกีฬา ส่งผลให้โรงเรียน มีชื่อเสียงทางด้านกีฬา ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับกลุ่มโรงเรียนและอำเภอ ประเด็นรองลงมาคือนักเรียนบ้านเด็กได้ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค แสดงให้เห็นว่า โครงการฯ ได้ดำเนินการตามหลักการที่จะให้นักเรียนบ้านเด็กได้ฝึกช่วยเหลือตนเองระหว่างเรียน โดยมีการกำหนดตารางการปฏิบัติงานด้านการเกษตร และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ให้ในการดำเนินการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ เพื่อบริโภค หากบ้านเด็กหลังใดที่ไม่ทำก็จะมีผักและเนื้อสัตว์ใช้บริโภค ดังนั้นสมาชิกในบ้านทุกคนต้องช่วยกันทำงานเกษตรทุกวัน ส่วนในรายการโรงเรียนจัดปฐมนิเทศนักเรียนและผู้ปกครอง เกี่ยวกับโครงการบ้านเด็ก โรงเรียนจะนัดหมายผู้ปกครองก่อนเปิดภาคเรียน ให้มาประชุมฟังคำชี้แจง และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของโครงการฯ ทุกภาคเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจและสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียนบ้านเด็ก ทุก ๆ ด้าน ในส่วนโครงการฝึกนักเรียนบ้านเด็กได้ปกครองตนเอง เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย และมีการประชุมวางแผนในการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นประจำ แสดงให้เห็นกระบวนการบริหารและการจัดการภายในบ้านพักได้รับการฝึกสม่ำเสมอ จนเกิดเป็นนิสัยที่ดีในการอยู่ร่วมกันอาจจะเรียกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมในองค์กร ที่ปลูกฝังมาเป็นรุ่น ๆ ไป นักเรียนรุ่นพี่จะสอนให้รุ่นน้องปฏิบัติตาม เป็นการปลูกฝังนิสัยที่ถาวร ตรงกันข้ามหากการปลูกฝังมีการเริ่มต้นที่ไม่ดี ก็เกิดธรรมเนียมในการปฏิบัติที่ไม่ดีภายในบ้านพัก ก็จะเกิดผลเสียส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ดังนั้นครูที่ปรึกษาจึงเป็นผู้ที่สำคัญที่สุด ที่จะคอยดูแล และให้คำปรึกษากิจกรรมภายในบ้านพักอย่างสม่ำเสมอ

ส่วนในประเด็นที่ไม่แน่ใจ คือโรงเรียนได้จัดประชุมร่วมกับหน่วยงานในระดับอำเภอ และจังหวัด ที่เกี่ยวข้องกับโครงการบ้านเด็ก และได้รายงานผลการดำเนินงานของโครงการให้กับหน่วยงานระดับสูงอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งอาจจะแสดงให้เห็นว่าถึงแม้ในระดับโรงเรียนจะมีการปฏิบัติในการประชุมชี้แจง เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ทราบถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการฯ แต่ในระดับอำเภอและจังหวัดยังไม่มีการประชุมร่วมกันกับทางโรงเรียน ทำให้ไม่ทราบข้อมูล และปัญหาในการดำเนินงาน และทางโรงเรียนอาจจะไม่ได้รายงานผลในการดำเนินงานให้กับทางอำเภอและจังหวัดได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้โครงการบ้านเด็กไม่ค่อยจะได้รับความสนใจจากผู้บริหารระดับสูงขึ้นไปเท่าที่ควร ส่งผลให้การออกนิเทศ ตรวจสอบโครงการบ้านเด็ก ของระดับอำเภอและจังหวัดไม่ได้รับการปฏิบัติเท่าที่ควร

ประเด็นสุดท้าย ความคิดเห็นของผู้ปกครองบ้านเด็กในส่วนที่ไม่ปฏิบัติ คือ ครูที่ปรึกษาเยี่ยมบ้านเด็กนักเรียนตามหย่อมบ้านอย่างทั่วถึง อาจจะเป็นไปได้ว่า ครูที่ปรึกษาส่วนใหญ่จะเป็นครูผู้หญิง ไม่สะดวกกับการที่ต้องออกไปเยี่ยมบ้านเด็กนักเรียน ซึ่งส่วนมากจะอยู่ห่างจากโรงเรียนเกิน 7 กิโลเมตรขึ้นไป และเป็นหย่อมบ้านที่ตั้งอยู่บนภูเขาสูง ทางลำบาก จึงไม่ปลอดภัยในการเดินทางไปเยี่ยมบ้านเด็กได้ครบทุกบ้าน

ด้านผลผลิต พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจคือ โครงการบ้านเด็กฝึกให้นักเรียนนำความรู้จากวิถีชีวิตในโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน ฝึกให้นักเรียนมีความขยันหมั่นเพียร อดทน และมีระเบียบวินัย รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีทักษะและความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้เป็นจุดมุ่งหมายของโครงการบ้านเด็ก ที่จัดการศึกษาให้กับเด็กชาวเขาเหล่านี้ให้มีความสามารถในการหาเลี้ยงชีพบนที่สูงและสามารถแก้ปัญหาต่างๆที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีพ รู้จักการพัฒนาตนเองและชุมชนมีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ มีความเป็นไทยและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ในส่วนที่ยังไม่แน่ใจคือ โครงการบ้านเด็กเปิดโอกาสให้กับเด็กในเขตบริการได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึง อาจเป็นไปได้ว่ายังมีเด็กขาดโอกาส ที่ยังไม่เข้าเรียนตามหย่อมบ้านอีก จำนวนหนึ่งที่ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญทางการศึกษา หรือมีฐานะยากจนไม่สามารถที่จะออกค่าใช้จ่ายบางส่วนที่ต้องช่วยเหลือทางโรงเรียน และทางโรงเรียนมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณจึงไม่สามารถรับเด็กเข้าเรียนได้ทั้งหมดซึ่งสอดคล้องกับประเด็นไม่ปฏิบัติคือโครงการบ้านเด็กช่วยเหลือผู้ปกครองของนักเรียนที่มีฐานะยากจน ผู้ปกครองคงเห็นว่าทางโรงเรียนไม่ควรเก็บค่าใช้จ่ายนักเรียน ที่มาพักบ้านเด็ก ในทางปฏิบัติแล้วหากผู้ปกครองไม่

ออกค่าใช้จ่ายช่วยเหลือบางส่วน โรงเรียนก็ไม่สามารถที่จะดำเนินงานตามโครงการบ้านเด็กได้ เพราะงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรเป็นค่าอาหารกลางวันรายหัวละ 6 บาทต่อวันและค่าอุปโภค เครื่องใช้ส่วนตัวที่จำเป็น โรงเรียนไม่ได้รับจัดสรรงบประมาณในส่วนนี้ ผู้ปกครองต้องช่วยเหลือทางโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากการสรุปและอภิปรายผลการประเมินโครงการบ้านเด็กของโรงเรียนดอยเวียงผาบ้านพญาทอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและการพัฒนาดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อม โรงเรียนควรที่จะมีการวางแผนและเน้นในเรื่องการประชาสัมพันธ์โครงการบ้านเด็ก เพื่อเสนอรายละเอียดในเรื่องของหลักการ แนวคิด วิธีการทำงาน ปัญหาอุปสรรคให้มากขึ้นโดยเน้นไปยังฝ่ายแผนของจังหวัดและหน่วยงานภาคเอกชนเช่น มูลนิธิต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นมามีจุดประสงค์คล้ายกัน ส่วนด้านปัจจัยโรงเรียน ควรจะมีการเพิ่มและปรับปรุงบ้านพักให้สามารถรองรับเด็กได้เพิ่มขึ้น สร้างโรงอาบน้ำรวมใหญ่ และห้องส้วม จัดสวัสดิการห้องพักให้กับครูที่ปรึกษา เช่น เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อที่จะช่วยผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน ควรมีการจัดทำ สำมะโนนักเรียนและสำรวจความต้องการของผู้ปกครองตามหย่อมบ้านในเขตพื้นที่บริการที่จํานำเด็กมาพักในโรงเรียนในระยะ 5 ปี เพื่อที่จะได้วางแผนรองรับนักเรียนไว้ล่วงหน้า

สำหรับด้านบุคลากร โรงเรียนควรจัดตั้งคณะกรรมการประสานงาน โดยมีตัวแทนจาก โรงเรียน อำเภอและจังหวัดเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ อาจจะตั้งเป็นกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนโดยเชิญตัวแทนฝ่ายที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอและจังหวัด ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นกรรมการ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ในด้านกระบวนการ โรงเรียนควรจัดให้มีการประชุมสัมมนาร่วมกัน โดยเชิญตัวแทนจากโรงเรียนที่มีการจัดโครงการบ้านเด็กในจังหวัด ตัวแทนระดับอำเภอและจังหวัด เพื่อที่จะสรุปและรวบรวมแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค นำเสนอไปยังหน่วยงานระดับนโยบายได้รับทราบเป็นประจำทุกปีและโรงเรียนควรที่จะมีแผนในการออกเยี่ยมบ้านเด็กประจำปี เพื่อที่จะได้ทราบข้อมูลตัวเด็กอย่างแท้จริง และเป็นการเก็บข้อมูลเพื่อประกอบการประเมินผลวางแผนในการจัดทำโครงการในปีต่อไป และในด้านผลผลิต โรงเรียนควรมีโครงการติดตามและประเมินผล นักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนไปแล้ว เพื่อประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน